

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2009-4-256 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 10-13/155-65
Karar Tarihi : 4.2.2010

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

- 10 **Başkan** : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI (Başkan)
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ (İkinci Başkan), Mehmet Akif
ERSİN, İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan
GÜNAY, Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : Murat AYBER, Selvi KOCABAY

C. BAŞVURAN : Gizlilik talebi vardır.

20 **D. HAKKINDA İNCELEME**

YAPILANLAR : - Türkiye İş Bankası A.Ş.
İş Kuleleri 34330 Levent/İstanbul
- Kocaeli Üniversitesi
Umuttepe Merkez Yerleşkesi 41380 Umuttepe/İzmit

- 30 **E. DOSYA KONUSU** : Türkiye İş Bankası A.Ş. (İş Bankası) ve Kocaeli
Üniversitesi (Üniversite) arasında yapılmış olan personel ve öğrencilerin
üniversite içerisinde yapmış olduğu harcamaların kimlik belgeleri vasıtası
ile İş Bankası'nda bulunan hesaplarından ödemeleri uygulamasına yönelik
anlaşmanın bankalararası rekabeti sınırlayıcı nitelikte olduğu iddiası.

- 40 **F. İDDİALARIN ÖZETİ**: Şikâyet başvurusunda özetle; İş Bankası ile Kocaeli
Üniversitesi arasında yapılan anlaşma ile Üniversite'nin tüm öğrenci ve personel
kimlik belgelerinin İş Bankası tarafından verildiği, Üniversite'de yemekhane gibi
birçok yerde yapılacak ödemelerin bu kimlikle yapılmasının ve bunun için de
öncelikle öğrenci ve personelin İş Bankası'ndan hesap açtırmasının zorunlu
olduğu belirtilmiş, İş Bankası'nın bu sayede diğer bankalara göre büyük bir
ayrıcılık kazandığı, bu durumun bankalararası rekabeti olumsuz etkilediği iddia
edilerek, Rekabet Kurumunun gerekli idari yaptırımları uygulaması talep
edilmiştir. Ayrıca personel veya öğrencilerin bahsi geçen işbirliğinden hiçbir
maddi kazanımı olmadığı da aynı dilekçede belirtilmektedir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 6.11.2009 tarih ve 7929 sayı ile giren
başvuru üzerine hazırlanan 15.12.2009 tarih ve 2009-4-256/İİ-09-SK sayılı İlk
İnceleme Raporu, 23.12.2009 tarih ve 09-60 sayılı Kurul toplantısında
görüşülmüş ve 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. ve 6.

10-13/155-65

maddelerinin ihlaline ilişkin bir soruşturma açılmasına gerek olup olmadığı belirlenmesi amacıyla, Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına 09-60/1471-M sayı ile karar verilmiştir.

- 50 İlgili karar uyarınca düzenlenen 29.1.2010 tarih ve 2009-4-256/ÖA-10-MA sayılı Önaraştırma Raporu aynı tarih ve REK.0.08.00.00-110/35 sayılı Başkanlık önergesi ile 10-13 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da; Kocaeli Üniversitesi ve İş Bankası arasında "Kocaeli Üniversitesi E-Kampus Projesi Protokolü" çerçevesinde yapılan anlaşmasının 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesini ihlal eder nitelikte olmadığı, bu nedenle soruşturma açılmasına gerek olmadığı ve şikâyetin reddedilmesi gerektiği görüşüne yer verilmiştir.

60 I. YAPILAN TESPİTLER VE DELİLLER

I.1. Kocaeli Üniversitesi tarafından gönderilen bilgi ve belgeler

- Üniversite yetkilileri tarafından, yerleşke içerisinde, "e-kampus projesi" kapsamında, personel ve öğrenciler tarafından kullanılan kimlik kartlarına yönelik akıllı kart uygulamasının 1.9.2007 tarihinde başlatıldığı; söz konusu akıllı kartların hem ödeme aracı hem de kimlik belgesi olarak kullanılabilirdiği; ödeme aracı olarak kullanılmasına ilişkin pilot uygulamaya personel ve öğrenci yemekhanelerinde başlandığı bildirilmiştir. Yetkililer, ayrıca Üniversite'ye yüklü bir maliyet yaratan öğrenci ve personele akıllı kart dağıtımına İş Bankası'nın sponsor olduğunu ve akıllı kart bedelinin İş Bankası tarafından Üniversiteye sağlandığını, başka bir banka tarafından sponsorluk hususunda herhangi bir teklif getirilmediğini belirtmişlerdir.

- Öte yandan, Üniversite'den elde edilen bilgilere göre, personel ve öğrenciler yerleşke içerisinde akıllı kartları ile hâlihazırda sadece yemekhane ödeme yapmaktadırlar. Bunun için akıllı kartlara para yüklenmekte ve harcamalar bundan düşülmektedir. Ayrıca, bu konuda mutabakatın sağlanması için tek bir banka ile çalışılmasının zorunlu olduğu, bu nedenle akıllı kart uygulamasına sponsor olan İş Bankası ile çalışılmaya karar verildiği, Üniversite tarafından ifade edilmiştir. Dosya mevcudu bilgilere göre, personel ve öğrenciler yemekhane haricinde yerleşkelerde bulunan öğrenci evi, kantin, kafeterya, sosyal tesis, market, yurt vb. yerlerde tüm bankalara ait kredi kartlarını kullanabilmekte, bu konuda hiçbir kısıtlama bulunmamaktadır.

I.2. İş Bankası tarafından gönderilen bilgi ve belgeler

- İş Bankası tarafından, akıllı kart ve e-kampus uygulamaları kapsamında, üniversitelerin, bankalardan öğrenci ve personelinin üniversite içinde ve dışında öğrenci veya personel olduklarını belgeleyebilecekleri, üniversitenin turnikeli ve bariyerli giriş-çıkış noktalarında gerekli giriş çıkış kontrollerini sağlayabileceği özel bir kart geliştirilmesini ve aynı zamanda yemekhane, kantin gibi işletilmesi üniversitenin sorumluluğunda olan harcama noktalarında bu kartlar aracılığıyla harcama gerçekleştirilmesini sağlayan sisteminin altyapısının kurulmasını talep ettikleri belirtilmiştir; üniversitelerin harcama noktalarında gerçekleşen harcamalara

ilişkin tahsilatlarda kolaylık sağlamak ve hızlı ve sağlıklı parasal mutabakatları gerçekleştirmek amacıyla bir bankanın desteğine ihtiyaç duydukları ifade edilmiştir. Dosya mevcudu bilgilere göre, İş Bankası, kendi geliştirdiği teknolojiyi ve yatırım yaptığı özel yazılım/donanımı kullanmak suretiyle üniversitelere söz konusu hizmeti sunmakta olup, bu kapsamda Kocaeli Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi'ne "e-kampus" hizmeti verilmektedir.

1.3. Kocaeli Üniversitesi ve İş Bankası arasında akdedilmiş olan "Kocaeli Üniversitesi E-Kampus Projesi Protokolü"

100 4.5.2007 tarihli Protokol'ün süresi 7 yıl olup, taraflar sürenin bitiminden en az 3 ay öncesinden feshedildiğini yazı ile bildirmediği takdirde, Protokol aynı şartlarla yenilenmiş sayılacaktır.

Protokol; Kocaeli Üniversitesi öğrencileri ve personeli adına İş Bankası şubeleri nezdinde açılacak olan vadesiz TL hesaplarına bağlı ve bir taraftan banka kartı olarak, diğer yandan ise öğrenci ve personelin üniversiteye giriş ve çıkışlarında ve üniversite dışında personeli olduklarını belgelemek amacıyla kullanacakları "üniversite akıllı kartları" uygulamasına ilişkin koşulları belirlemek ve e-cüzdan uygulamasını gerçekleştirmek amacıyla yapılmıştır. E-cüzdan uygulaması kampus içerisinde işletilmesi üniversitenin sorumluluğunda bulunan yemekhane, kafeterya gibi harcama noktalarında üniversite akıllı kartına yüklenen sanal para ile kart hamillerinin alışveriş yapmasına olanak vermektedir. Bunun için öğrencilerin ve personelin İş Bankası'nda vadesiz hesabının bulunması gereklidir.

110 Protokol'ün e-cüzdan uygulamasının işleyişinin anlatıldığı bölümde yer alan 10. maddesinin (b) bendinde, "*Üniversite 2007-2008 eğitim-öğretim yılının 2. dönemi başından itibaren kampusları içinde faaliyet gösteren tüm harcama noktalarında nakit alışveriş yapılmasına ve başka bankaların POS terminali tesis etmesine, ayrıca sanal paraların bir başka bankanın POS terminali, kredi kartı veya banka kartı vasıtasıyla ödenmesine veya vezne görevlilerine nakit tahsil edilmesine izin vermeyecektir.*" ifadesi yer almaktadır.

J. DEĞERLENDİRME

Bir devlet üniversitesi olan, kamu tüzel kişiliğine sahip Kocaeli Üniversitesi'nin, yerleşke içerisinde yer alan ve Üniversite tarafından işletilen yemekhane ve kafeterya gibi yerlerde personel ve öğrencilere sunmuş olduğu hizmetler ile bir ekonomik faaliyet icra etmekte olduğu ve bu kapsamda 4054 sayılı Kanun çerçevesinde teşebbüs niteliğini haiz olduğu açıktır. Dosya kapsamında edinilen bilgi ve belgelerden, İş Bankası ile yapılan işbirliği öncesinde, Üniversite'nin yemekhane ve kafeterya gibi harcama noktalarında vermiş olduğu hizmetleri nakit ödeme karşılığında sunduğu, ancak bu uygulamanın bir takım sorunlara yol açtığı anlaşılmaktadır. Bu sorunların, hizmetin karşılığının nakit olarak alınması yerine, öğrenci kimlik kartları vasıtası ile öğrencilerin banka hesaplarından otomatik olarak düşürülmesi uygulaması ile çözülmesi öngörülmüştür. Bu uygulama için Üniversite bir banka ile çalışmayı, öğrenci kimlik kartlarının banka

10-13/155-65

kartı özelliği taşıyacak şekilde yeniden üretilmesini ve kartların öğrenci/personelin söz konusu bankada açılmış olan vadesiz mevduat hesaplarına bağlanmasını planlamıştır. Bu konuda bankalardan teklif istenmiş ve yapılan değerlendirmeler sonucunda İş Bankası ile anlaşılmıştır.

140 Yapılan anlaşma çerçevesinde İş Bankası öğrenci ve personel kimlik kartlarının üretimi konusunda sponsor olmuş, gerekli yazılım ile harcama noktalarında gerekli donanımın kurulumunu üstlenmiştir. Bahsi geçen yatırımları yapan İş Bankası bunun karşılığında yapılan Protokol ile Üniversitenin harcama noktalarında başka banka kartları ile ve nakit karşılığında hizmet satımının yapılmamasını, öğrenci kimlik kartlarının başka banka hesaplarına bağlanmaması konusunda taahhütte bulunmasını talep etmiştir. Yapılan şikâyet başvurusunda İş Bankası ile Kocaeli Üniversitesi arasındaki sözleşmede yer alan söz konusu hükmün bankalararası rekabeti kısıtlayıcı nitelikte olduğu iddia edilmiştir.

150 Kocaeli Üniversite ile İş Bankası arasında “Kocaeli Üniversitesi E-Kampus Projesi Protokolü” çerçevesinde gerçekleşen sözleşmesel ilişkinin niteliği incelendiğinde, söz konusu ilişkinin farklı pazarlarda faaliyet gösteren iki ayrı teşebbüsün birinin diğerinden hizmet satın alması niteliğinde olduğu sonucuna varılmaktadır. Üniversite yerleşkesinde personel ve öğrencilere yemekhane, kafeterya gibi yerlerde hizmet sunan Kocaeli Üniversitesi ile kartlı ödeme hizmeti sunan İş Bankası arasında hizmet alımı ve sponsorluk konusunda işbirliği yapılmıştır. İş Bankası tarafından getirilen rekabet yasağının ise Banka tarafından yapılan yatırımların geri dönüşünün alınması açısından makul bir uygulama olduğu, ayrıca bankalar arası rekabeti kısıtlar nitelikte olmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim İş Bankası öğrenci ve personel kimlik belgelerinin üretimini ve uygulama için gerekli yazılım ile donanımın kurulumunu üstlenmiş, üstlendiği maliyetleri ise personel ve öğrencilerin İş Bankası nezdinde açacakları mevduat hesapları ile karşılamayı planlamıştır. Bu nedenle Banka tarafından getirilen yasak yatırımların geri dönüşünün sağlanması açısından makuldür. Ayrıca, İş Bankası, Üniversite yerleşkesinde başka teşebbüsler tarafından işletilen kantin, market, öğrenci yurdu gibi yerlerde sadece İş Bankası kartlarının kullanılması ve yerleşke içerisinde sadece İş Bankası ATM’lerinin bulunması gibi bir yasak getirmemiştir. Buna ek olarak, Üniversite’nin gerçekleştirmeyi planladığı akıllı kart uygulamasının sadece bir banka ile çalışmayı gerektirmesi ve birkaç banka ile çalışmanın pratikte zor olması sebebiyle, İş Bankası tarafından getirilen rekabet yasağının kaldırılmasının rekabeti artırıcı sonuçlarının olmayacağı kanaatine varılmıştır.

170 Şikâyet edilen uygulamanın 4054 sayılı Kanun’un 4. maddesinin (d) bendinde yer alan “*Rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması ...*” ibaresi ile betimlenen hale benzerlik gösterdiği öne sürülebilir. Buna karşılık belirli bir eylemin bu kapsamda değerlendirilmesi için ilgili pazarda hissedilebilir bir etki doğurması gerekir. İş Bankası ile Kocaeli Üniversitesi arasında akdedilen Protokol gereğince yerleşkede bulunan öğretim üyeleri ve öğrencilerin başkaca bir banka ile çalışmaları, başkaca bir bankanın mudileri olmaları engellenmiş değildir. Kaldı ki iki taraf (Üniversite ve Banka) arasındaki Protokol’ün üniversite

10-13/155-65

180 yerleşkesinde mukim öğretim üyeleri ve öğrencilerin başka bankalarda hesapları bulunmasını men etmesi söz konusu dahi olamaz. Ülkemizin bankacılık hizmetleri piyasasındaki rekabetçi yapısı dikkate alındığında değerlendirme konusu kısıtlamanın etkisinin hissedilmesi olası görülmemektedir. Bu verilerden hareketle taraflar arasındaki Protokol'ün 4054 sayılı Kanun anlamında rekabeti bozucu yahut kısıtlayıcı etkisi bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Üniversite öğrenci ve öğretim üyelerinin çalışacakları bankanın bir merkezden (Üniversite idaresi) belirlenmesi hususu ise, ancak tüketicinin korunması alanındaki yetkili merciler tarafından incelenebilecek bir husustur ve 4054 sayılı Kanun kapsamında değildir.

190

K. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve dosya kapsamına göre; dosya konusu iddialara ilişkin olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikâyetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.